

Θέμα εργασίας Certified Banker

«Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου και Χρηματοπιστωτική Κρίση του 2008»

ΔΙΔΑΣΚΩΝ: Δρ. Μιχάλης Καμμάς

Όνοματεπώνυμο: Χριστοφίδου Χριστιάνα

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Χρηματοοικονομικοί Κίνδυνοι στο Τραπεζικό Σύστημα.....	5
Άξονες λειτουργίας της Επιτροπής της Βασιλείας	7
Είδη Χρηματοοικονομικών Κινδύνων.....	12
Πιστωτικός Κίνδυνος.....	13
Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου	15
Παγκόσμια Οικονομική Κρίση.....	20
Επιπτώσεις στο Κυπριακό Τραπεζικό Σύστημα.....	24
Αίτια της Χρηματοπιστωτικής Κρίσης του 2008.....	25
Συμπεράσματα και Προτάσεις.....	27
Βιβλιογραφία	29

Εισαγωγή

Ολόκληρος ο χρηματοπιστωτικός κόσμος τα τελευταία χρόνια καλείται να αντιμετωπίσει την μεγάλη ένταση χρηματοοικονομική κρίση που υπονομεύει και αποτελεί τη κύρια αιτία οικονομικής ύφεσης. Η κρίση που μαστίζει τις πλείστες οικονομίες συνεπάγεται μια αδιάκοπη και αισθητή μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και αυτό είναι ο προπομπός για ένα πολύ αβέβαιο μέλλον. Ο κύριος λόγος που συνέβαλε στη δημιουργία αυτής της δυσμενής οικονομικής κατάστασης είναι η ελλιπής και μη σωστή διαχείριση των χρηματοπιστωτικών κινδύνων και αυτό είχε σαν αποτέλεσμα ο κλάδος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό. Σήμερα, τα τραπεζικά ιδρύματα της χώρας καλούνται να αντιμετωπίσουν τις συνεχόμενες αλλά και τις καθημερινές συνέπειες όπως μη-εξυπηρετούμενα δάνεια, ακριβές καταθέσεις, χαμηλή αξιοπιστία αλλά και έλλειψη εμπιστοσύνης από την πλευρά των πελατών τους.

Η διαχείριση κινδύνων λοιπόν αποτελεί την βασικότερη και κρίσιμότερη λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων. Τα ανώτερα στελέχη των τραπεζών είναι υποχρεωμένα σήμερα όχι μόνο να παρακολουθούν και να αξιολογούν τους τραπεζικούς κινδύνους αλλά προπάντων να διαχειρίζονται με ορθολογισμό το ευρύ φάσμα των κινδύνων με στόχο την επιβίωση των τραπεζών στο χρηματοπιστωτικό χώρο αλλά και δημιουργία κερδοφορίας για ικανοποίηση των μετόχων. Πλέον τα τραπεζικά ιδρύματα καλούνται να υιοθετήσουν μια ενεργή δράση όσο αφορά την αντιμετώπιση των χρηματοοικονομικών κινδύνων.

Το γεγονός ότι ο σημερινός κίνδυνος είναι πιθανόν να μετατραπεί σε αυριανή ζημιά, καθώς όταν αναφερόμαστε σε κινδύνους αναφερόμαστε σε κάτι που δεν είναι άμεσα ορατό και προβλέψιμο,

οδηγεί τα τραπεζικά ιδρύματα να διαθέτουν στο οργανόγραμμα τους ένα ξεχωριστό τμήμα το οποίο ασχολείται όχι μόνο με τον καθορισμό πολιτικής και αλλά και με τις μεθόδους που θα χρησιμοποιηθούν με σκοπό την πρόληψη και κυρίως την διαχείριση των χρηματοπιστωτικών κινδύνων. Αυτό αναγκάζει τις τράπεζες να χρησιμοποιούν ένα σύνθετο σύστημα από τεχνικές και εργαλεία προκειμένου να μετρήσουν, να ελέγξουν και να παρακολουθούν τους διάφορους χρηματοπιστωτικούς κινδύνους όπως είναι ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος αγοράς, ο κίνδυνος επιτοκίου, ο λειτουργικός κίνδυνος, ο κίνδυνος ρευστότητας και πολλές άλλες μορφές κινδύνων.

Για να επιτευχθεί η καλύτερη και αποτελεσματικότερη Διαχείριση των Κινδύνων, η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία βασίζεται σε τρεις αλληλοϋποστηριζόμενες Βασιλείες (Βασιλεία I, II και III), για τις οποίες θα γίνει αναφορά στη συνέχεια, με απώτερο στόχο τη διαχείριση των προαναφερόμενων τραπεζικών κινδύνων που απειλούν την ευρωστία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Στην παρούσα εργασία, θα εξετασθεί αναλυτικότερα ο Πιστωτικός Κίνδυνος ως προς τον ορισμό του και μεθόδους αντιμετώπισης του καθώς θεωρείται και η σοβαρότερη μορφή κινδύνου.¹ Η σημαντικότητα της Διαχείρισης του Πιστωτικού Κινδύνου προκύπτει από την ανάλυση παγκόσμιων οικονομικών κρίσεων, και συγκεκριμένα από την ανάλυση της κρίσης του 2008 με τα τοξικά προϊόντα στις Η.Π.Α, που επιβάρυναν και επηρέασαν τη παγκόσμια οικονομία. Σημειώνεται ότι με μια σωστή και ανελλιπή Διαχείριση του Κινδύνου οι οικονομικές κρίσεις θα μπορούσαν να αποφευχθούν ή να επηρεάσουν στο ελάχιστο τη

---

¹ Cihák, M. (2004), “Stress Testing: A review of key Concepts”, *CNB International Research and Policy Note/2/*, Czech National Bank, 1-29.

παγκόσμια οικονομία. Επίσης, σε συνδυασμό με την ανελλιπή Διαχείριση του Πιστωτικού Κινδύνου, καθίσταται αναγκαία και η συμβολή των Εποπτικών Αρχών, καθώς από την ανάλυση της κρίσης του 2008, προκύπτει ελλιπής εποπτεία των Τραπεζικών Ιδρυμάτων από πλευράς των Εποπτικών Αρχών.

Χρηματοοικονομικοί Κίνδυνοι στο Τραπεζικό Σύστημα

Για να είμαστε σε θέση να κατανοήσουμε πλήρως τι σημαίνει Διαχείριση Κινδύνων και πόσο σημαντικό είναι για την επιβίωση των τραπεζικών ιδρυμάτων, πρέπει πρώτα να είμαστε σε θέση να αντιληφθούμε την έννοια και την σημασία του κινδύνου. Σύμφωνα με το βιβλίο ‘The book of risk’ του Αμερικανού καθηγητή Dan Borge, ο κίνδυνος ορίζεται ως η μεταβολή της πιθανότητα να συμβεί ένα γεγονός.²

Πιο συγκεκριμένα, όταν αναφερόμαστε σε οικονομικό κίνδυνο στο τραπεζικό σύστημα είναι η πιθανότητα ένα γεγονός να φέρει ανεπιθύμητες και δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις και να επηρεάσει τόσο την επικερδότητα όσο και τη βιωσιμότητα μιας τράπεζας. Οι πολλοί διαφορετικοί τύποι κινδύνων και ο βαθμός στον οποίο επηρεάζουν την τράπεζα εξαρτάται από το μέγεθος, την πολυπλοκότητα των δραστηριοτήτων και τον όγκο συναλλαγών της.

Στη προσπάθεια μας να δώσουμε ένα γενικότερο ορισμό του τι εστί χρηματοοικονομικός κίνδυνος, μπορούμε να τον ορίσουμε ως την μεταβολή των αναμενόμενων προσδοκιών στις πιο

---

² Borge D., The Book Of Risk, page 20-22

σημαντικές και ισχυρές αγορές της οικονομίας όπως είναι η αγορά των ομολόγων, των μετοχών και των δανειακών κεφαλαίων.

Σύμφωνα με τα όσα υποστηρίζει ο Minsky, η κρίση χαρακτηρίζεται από μια απότομη πτώση των τιμών των περιουσιακών στοιχείων, που προκαλεί τραπεζικούς πανικούς (bank runs) και στη συνέχεια οδηγεί σε χρεοκοπίες μεγάλων επιχειρήσεων. Τα όσα ο Minsky υποστηρίζει επιβεβαιώνονται, καθώς κατά τον 20^ο αιώνα αρκετές οικονομικές κρίσεις έχουν συνδεθεί με τραπεζικούς πανικούς και πολλές ήταν οι εταιρείες οι οποίες χρεοκόπησαν κατά την διάρκεια αυτών των πανικών. Ο Mishkin ορίζει την κρίση ως μια αναστάτωση στις χρηματοπιστωτικές αγορές οι οποίες με την σειρά τους ένεκα δυσμενών επιλογών (adverse selection) και επιδείνωσης του ηθικού κινδύνου (moral hazard), δεν είναι σε θέση να διοχετεύσουν αποτελεσματικά κεφάλαια σ' εκείνους που έχουν τις πιο παραγωγικές επενδυτικές ευκαιρίες.^{3 4}

Οι Alexander and Baptista (2006), υποστηρίζουν ότι η εμφανής οικονομική ύφεση που μαστίζει σχεδόν όλες τις αγορές τα τελευταία χρόνια είναι η αφορμή που η Επιτροπή της Βασιλείας εντείνει τις προσπάθειες της μέσω, της Βασιλείας I, Βασιλείας II και Βασιλείας III, για την εξασφάλιση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας, επαναφορά της οικονομικής ανάπτυξης και αντιμετώπιση μεταξύ άλλων και του Πιστωτικού Κινδύνου ο οποίος κρίνεται ως πολύ επικίνδυνος.⁵

---

³Minsky H.P (1972), Financial Instability Revisited: The economics of Disaster, Board of Governors of the Federal Reserve System, Vol. 3, pp. 95-136

⁴ Mishkin F.S. (1991), "Anatomy of a financial crisis", National Bureau of Economic Research, Working Paper 3934

⁵ Alexander, G, & Baptista, A. (2006, Μάρτιος 13). Stress testing by financial intermediaries: Implications for portfolio selections and asset pricing, Journal of Financial International

Άξονες λειτουργίας της Επιτροπής της Βασιλείας

Η Επιτροπή της Βασιλείας με απώτερο σκοπό την επίτευξη σταθερότητας στο διεθνές τραπεζικό σύστημα, ξεκίνησε να λειτουργεί ως ένα φόρουμ στο οποίο θα μπορούσαν τα μέλη να ανταλλάσσουν απόψεις. Με την πάροδο του χρόνου, οι δραστηριότητες της Επιτροπής αυξήθηκαν σημαντικά και οι αντικειμενικοί της στόχοι έχουν πλέον διαχωριστεί σε πέντε άξονες δράσης.⁶

1. Ο πρώτος άξονας αφορά την καθιέρωση κανόνων σχετικά με την κατανομή αρμοδιοτήτων και τη συνεργασία ανάμεσα στις υπεύθυνες τραπεζικές εποπτικές αρχές των κρατών όπου είναι εγκατεστημένες οι διεθνείς τράπεζες. Ο κυριότερος στόχος της δραστηριότητας είναι η διασφάλιση επαρκούς εποπτείας των τραπεζών που δραστηριοποιούνται σε περισσότερα κράτη και η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.
2. Ο δεύτερος άξονας σχετίζεται με τη διεθνή εναρμόνιση του περιεχομένου των κανόνων προληπτικής τραπεζικής εποπτείας που εφαρμόζουν τα μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν ζημιές που προκύπτουν από την εμφάνιση κινδύνων στους οποίους εκτίθενται και να αμβλυνθούν οι συνθήκες ανταγωνιστικής ανισότητας ανάμεσα στις τράπεζες οι οποίες λειτουργούν σε διαφορετικά κράτη.

---

⁶ Βασίλειος Π. Παναγιωτόπουλος, « Η εισαγωγή του λειτουργικού κινδύνου κατά το Σύμφωνο της Βασιλείας II και η επίδραση του στην στρατηγική των τραπεζών», Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, 2006.

3. Ο τρίτος άξονας αφορά την μελέτη των νέων θεσμών και προϊόντων του χρηματοπιστωτικού τομέα που έχουν επίδραση στις εργασίες, την οργάνωση και τη διαχείριση των κινδύνων των διεθνών τραπεζών.
4. Ο τέταρτος άξονας του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας ενδιαφέρεται για τη διαμόρφωση ισοδύναμων καθεστώτων για την προληπτική εποπτεία όλων των επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα, οι οποίες εκτίθενται στους ίδιους κινδύνους από τις παρεμφερείς χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.
5. Στα πλαίσια του πέμπτου άξονα, ο στόχος της Επιτροπής της Βασιλείας είναι να προωθήσει την εφαρμογή του έργου της σε ένα ευρύτερο διεθνές επίπεδο.

Βασιλεία I

Λόγω της έντονης ανησυχίας τα τελευταία χρόνια σχετικά με την Κεφαλαιακή Επάρκεια των τραπεζών, διαμορφώθηκε μια κοινή αντίληψη μεταξύ των μελών της Επιτροπής για την αναγκαιότητα και την υιοθέτηση ενός Διεθνούς Συμφώνου. Το Διεθνές Σύμφωνο έχει ως κύριο στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος διεθνώς και την εξάλειψη κάθε ενδεχόμενης πιθανότητας αθέμιτου ανταγωνισμού. Τον Δεκέμβριο του 1987, το τελικό αποτέλεσμα ήταν δημιουργία ενός συμβουλευτικού εγγράφου με σχετικές προτάσεις.

Η Συνθήκη της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια αποτελεί ένα ενιαίο σύστημα αντίληψης και μέτρησης κινδύνων. Το Σεπτέμβριο του 1993, ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα όλων των τραπεζών των χωρών που εφάρμοσαν το Σύμφωνο και παρατηρήθηκε ότι όλες αυτές οι τράπεζες κάλυπταν την ελάχιστη απαιτούμενη από το Σύμφωνο Κεφαλαιακή Επάρκεια και αποτελεί και τη βάση του συστήματος.

Το πρώτο Σύμφωνο υποχρεώνει τις τράπεζες να καλύπτουν διαρκώς μια ελάχιστη κεφαλαιακή απαίτηση που φτάνει σε ποσοστό 8% και έχει υπολογιστεί ότι ο συντελεστής αυτός ονομάζεται Δείκτης Φερεγγυότητας και μπορεί να προστατεύσει τα πιστωτικά ιδρύματα από τον πιστωτικό κίνδυνο που λόγω δραστηριότητας αναλαμβάνουν.⁷

Ο υπολογισμός του προκύπτει με τον ίδιο τρόπο, όπως και ο συντελεστής φερεγγυότητας, μόνο που σε αυτή την αναθεώρηση προστέθηκαν στο Σταθμισμένο Ενεργητικό στοιχεία από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, ώστε να αντιπροσωπεύεται και ο κίνδυνος αγοράς επιπλέον του Πιστωτικού Κινδύνου. Τα στοιχεία αυτά αντισταθμίζονται ανάλογα με τον κίνδυνο που προέρχεται από τη μεταβολή τιμών συναλλάγματος, μετοχών, επιτοκίων και διάφορων άλλων παραμέτρων της αγοράς.⁸

Βασιλεία II

Τον Ιούνιο του 1999 κρίθηκε απαραίτητο από την Επιτροπή να διατυπώσει και να εκδώσει μια νέα πρόταση λόγω των ραγδαίων μεταβαλλόμενων συνθηκών στο χρηματοοικονομικό χώρο. Αυτή η νέα πρόταση συμπεριλαμβάνει ένα νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας, που έγινε γνωστό με το όνομα Βασιλεία II και έχει ως βασικό σκοπό την αντικατάσταση της Συνθήκης Κεφαλαιακής Επάρκειας που ορίστηκε το 1988 σύμφωνα με την Βασιλεία I. Σύμφωνα με το νέο πλαίσιο Κεφαλαιακής Επάρκειας περιέχονται τρεις πυλώνες (ενότητες) οι οποίοι είναι οι εξής:⁹

- Πυλώνας 1: Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις (Εναλλαχτικές Μεθόδοι Υπολογισμού).

---

⁷ <http://elearn.elke.uoa.gr/petrakis>, σύνδεσμος Tutorials Announcements, σημειώσεις «Ειδικά Θέματα Τραπεζικής»

⁸ <http://elearn.elke.uoa.gr/petrakis>, σύνδεσμος Tutorials Announcements, σημειώσεις «Ειδικά Θέματα Τραπεζικής»

⁹ Αγγελόπουλος Π., « Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα », Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα, 2008.

- Πυλώνας 2: Εποπτεία της Κεφαλαιακής Επάρκειας και των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης των Πιστωτικών ιδρυμάτων.
- Πυλώνας 3: Αποτελεσματική ενημέρωση του κοινού και πειθαρχία μέσω της αγοράς.

Με τον πρώτο και δεύτερο πυλώνα η κύρια επιδίωξη είναι η ανάπτυξη και επέκταση των τυποποιημένων κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας που τέθηκαν με τη Συνθήκη της Βασιλείας I. Μια αρκετά σημαντική νέα πρόταση ήταν και αυτή για τη δυνατότητα ανάπτυξης εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης πιστωτικού κινδύνου και η συστηματική χρήση αυτών. Ο τρίτος πυλώνας επιδιώκει την ενθάρρυνση ανάληψης και υιοθέτησης ασφαλών πρακτικών από τις τράπεζες.

Η Επιτροπή φρόντισε ώστε οι κανόνες της νέας Συνθήκης να είναι διαμορφωμένοι με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι δυνατή η εφαρμογή τους σε όλες τις χώρες διεθνώς. Παρά το ότι η χώρα μας δεν συμπεριλαμβάνεται στην Ομάδα των Δέκα, η εφαρμογή ήταν σχεδόν ταυτόχρονη με όλες τις χώρες που είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹⁰

Ο βασικότερος στόχος της Βασιλείας I ήταν η δημιουργία συνθηκών ίσου ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων στην διεθνή χρηματοοικονομική αγορά. Η Βασιλεία II απομακρύνεται από την ιδέα ότι οι εποπτικοί κανόνες πρέπει να είναι ίδιοι για όλους, καθώς αναγνωρίζει ότι όσο πιο ανεπτυγμένο είναι ένα πιστωτικό ίδρυμα ως προς την εκτίμηση και την διαχείριση των αναλαμβανόμενων κινδύνων, τόσο μικρότερο κεφάλαιο θα είναι αναγκαίο να διακρατά για μια συγκεκριμένη δραστηριότητα.

---

¹⁰ Αγγελόπουλος Π., op.cit

Βασιλεία III

Οι πιο ισχυροί κεντρικοί τραπεζίτες σε συνεργασία με τις εποπτικές αρχές συμφώνησαν για τα νέα δεδομένα που θα πρέπει να κυριαρχήσουν στο παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα προκειμένου να μην εμφανιστεί άλλη νέα χρηματοπιστωτική κρίση όπως αυτή που βιώνουμε σήμερα.

Η Βασιλεία III θέτει νέους κανόνες οι οποίοι θα αποτελέσουν μια αναβάθμιση ουσιαστικά των προηγούμενων κανόνων που σχετίζονταν άμεσα με την διάσωση των τραπεζών από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2008, η οποία αναπόφευκτα επηρέασε ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα και βύθισε την παγκόσμια οικονομία στην μεγαλύτερη και πιο μακρόχρονη ύφεση. Οι καινούργιοι κανόνες θα καλύπτουν εκτός από την κεφαλαιακή επάρκεια και τη ρευστότητα και τα χρέη των εμπορικών τραπεζών ώστε να διασφαλιστεί ότι έχουν τα απαραίτητα κεφάλαια και δεν θα χρειαστεί να διασωθούν από τα χρήματα των φορολογουμένων.

Η Βασιλεία III αποτελεί μέρος της προσπάθειας να δοθεί μια θεσμική απάντηση στο πρόβλημα της έλλειψης επαρκούς κεφαλαιοποίησης των τραπεζών, που είχε καταστήσει αναγκαία την «διάσωση» τους από τις κυβερνήσεις με χρήματα των φορολογουμένων, κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης του 2007-2009.¹¹

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Επιτροπής της Βασιλείας για Τραπεζική Εποπτεία, οι μεγαλύτερες τράπεζες σε διεθνές επίπεδο αναμένεται να επιτύχουν την συμμόρφωση τους προς τους νέους κανόνες οι οποίοι ορίζουν ότι οφείλουν να διαθέτουν περισσότερα ίδια κεφάλαια πριν τη καθορισμένη προθεσμία, δηλαδή περί τα τέλη του 2018.

---

¹¹ <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&ct=16&artid=345519&dt=27/07/2010#ixzz12T9nm2ue>

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία σημείωσε ότι οι μεταρρυθμίσεις αυτές στόχο έχουν να καταστήσουν τις τράπεζες παγκοσμίως πιο ευέλικτες, μετά από την υπάρχουσα πλέον εμπειρία της χρηματοοικονομικής κρίσης.¹²

Μετά από πολύμηνες διαπραγματεύσεις στην Ελβετία, μεταξύ των κεντρικών τραπεζιτών και αξιωματούχων των 27 χωρών – μελών της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, οι τράπεζες πλέον καλούνται να διπλασιάσουν το ποσοστό των κεφαλαίων τους, έχοντας ωστόσο μια προθεσμία δέκα ετών προκειμένου να συμμορφωθούν με τους νέους κανόνες. Τα πιστωτικά ιδρύματα καλούνται να έχουν ίδια κεφάλαια που θα ανέρχονται στο 7% των κεφαλαίων τους, καθώς και περαιτέρω 2,5% για «προστασία» για να αντεπεξέλθουν σε μελλοντικά σενάρια προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων τα οποία θα διεξάγονται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Μόνον δύο από τις 27 χώρες – μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας, η Τουρκία και η Ινδονησία, δεν έχουν ακόμη θεσπίσει ακόμη νομικά δεσμευτικές διατάξεις για την εφαρμογή της συμφωνίας της Βασιλείας III, η οποία υποχρεώνει όλες τις τράπεζες να διαθέτουν ίδια κεφάλαια ύψους τουλάχιστον 7% ως τον Δεκέμβριο του 2018.¹³

Είδη Χρηματοοικονομικών Κινδύνων

Ένας οργανισμός, ο οποίος δραστηριοποιείται στο τομέα της οικονομίας και της αγοράς, πρέπει να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει πιθανές οικονομικές ζημιές λόγω ενός μη επιθυμητού και

---

¹² www.capital.gr

¹³ <http://www.zougla.gr/money/article/i-trapezes-8a-simorfo8oun-me-ti-vasilia-i>

αναμενόμενου γεγονότος. Οι κίνδυνοι οι οποίοι προκύπτουν και κυρίως οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι έχουν να κάνουν με οικονομικές ζημιές. Για να αντιμετωπισθούν οι κίνδυνοι, είναι αναγκαίο να αναγνωρισθεί η πρωταρχική πηγή και η φύση του κάθε κινδύνου, ώστε να αποφασισθεί η καλύτερη δυνατή επιλογή αντιμετώπισης του. Τα διαφορετικά είδη κινδύνου που ένας τραπεζικός οργανισμός καλείται να αντιμετωπίσει είναι ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος αγοράς, ο κίνδυνος επιτοκίου, ο λειτουργικός κίνδυνος, ο κίνδυνος ρευστότητας και πολλές άλλες μορφές κινδύνων.

Στην προκειμένη μελέτη θα ασχοληθούμε σε βάθος με το πιστωτικό κίνδυνο και τρόπους αντιμετώπισης του καθώς αυτός ήταν και ο κυριότερος χρηματοοικονομικός κίνδυνος που οδήγησε στην κρίση του 2008 με τα τοξικά προϊόντα (subprime loans) στις Η.Π.Α. ¹⁴

Πιστωτικός Κίνδυνος

Ο πιστωτικός κίνδυνος (Γ. Προβόπουλος και Π. Καπόπουλος) ορίζεται ως η αδυναμία των αντισυμβαλλομένων μερών να διευθετήσουν τις υποχρεώσεις τους. Δηλαδή, είναι η αδυναμία αποπληρωμής του δανείου ή η καθυστέρηση στην εξυπηρέτηση του και θεωρείται ως ένας από τους σημαντικότερους κινδύνους καθώς ενδέχεται δημιουργήσει πρόβλημα στο Τραπεζικό Σύστημα και να προκαλέσει μεγάλου ύψους ζημιές. Ενόσω ο δανειζόμενος αδυνατεί να αποπληρώσει τις υποχρεώσεις του, η παρούσα αξία των στοιχείων του ενεργητικού μειώνεται με

---

¹⁴ Michael G, Crouhy, Robert A. Jarrow and Stuart M. Turnbull, “The Subprime credit crisis of 07’, July 2008

αποτέλεσμα να μεταβληθεί αρνητικά η ποιότητα των επενδύσεων και να φέρει τις Τράπεζες αντιμέτωπες με το κίνδυνο φερεγγυότητας.¹⁵

Ο πιστωτικός κίνδυνος θα μπορούσε να διαχωριστεί σε επιμέρους κινδύνους ως ακολούθως:

1. Ο κίνδυνος αθέτησης (default risk), όπου ο δανειζόμενος είναι αφερέγγυος και αδυνατεί να εξυπηρετήσει της πληρωμές του δανείου του.
2. Ο κίνδυνος χώρας (sovereign risk), που αφορά κυρίως την αδυναμία αποπληρωμής του δημόσιου χρέους.

Γενικότερα, προκειμένου τα τραπεζικά ιδρύματα να προστατεύσουν την κερδοφορία και βιωσιμότητα τους από πιθανές ζημιές που πιθανόν να προκύψουν από τον πιστωτικό κίνδυνο, πρέπει να θέσουν πολιτικές πιστοληπτικής αξιολόγησης, να έχουν καλή γνώση όσο αφορά τη φερεγγυότητα και οικονομικές δυνατότητες του δανειολήπτη (KYC – Know Your Customer) και να υπάρχουν ξεκάθαρες καθημερινές διαδικασίες για την παρακολούθηση και συλλογή των δόσεων των δανείων.

Ο πιστωτικός κίνδυνος, έχει την τάση να αυξάνεται κατά την χορήγηση ενός δανείου στις ακόλουθες δύο περιπτώσεις:

- Η πρώτη περίπτωση είναι όταν κατά την παρακολούθηση των οικονομικών στοιχείων με σκοπό την αξιολόγηση της πιστοληπτική ικανότητας, προτείνεται η υποβάθμιση της φερεγγυότητας του δανειολήπτη.

---

¹⁵ George S. Oldfield & Anthony M. Santomero, “The Place of Risk Management in Financial Institutions”, January 1997.

- Η δεύτερη περίπτωση σχετίζεται άμεσα με τις επενδυτικές δραστηριότητες της τράπεζας και κατά πόσο το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο της παρουσιάζει υπέρμετρα υψηλή έκθεση δανεισμού σε ένα συγκεκριμένο τομέα ή σε μια ομάδα εταιρειών οι οποίες δραστηριοποιούνται στον ίδιο επιχειρηματικό κλάδο.

Συνεπώς, τα τραπεζικά ιδρύματα πρέπει να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν το ενδεχόμενο αδυναμίας αποπληρωμής του δανείου, καθώς ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα προκαλέσει μείωση των επιχειρηματικών κερδών.¹⁶

Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου

Τα μοντέλα πιστοληπτικής αξιολόγησης όσο αφορά την φερεγγυότητα των πιστωτών είναι ποσοτικά υποδείγματα που χρησιμοποιούν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των υποψήφιων δανειστών για να:

1. Προσδιορίσουν ένα σκορ που εκτιμά την πιθανότητα αθέτησης
2. Κατατάξουν τους επικείμενους δανειολήπτες σε κατηγορίες ανάλογα με την φερεγγυότητα τους

---

¹⁶ Προβόπουλος Γ. – Καπόπουλος Π. «Η Δυναμική του Χρηματοοικονομικού Συστήματος», Εκδόσεις Κριτική, 2000.

A. Κλίμακα Διαβαθμίσεων

Η κλίμακα διαβαθμίσεων αποτελεί ουσιαστικά την αφετηρία για την μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου κατατάσσοντας έτσι τους πιστούχους σε διαφορετικές βαθμίδες ή τον πιστωτικό κίνδυνο σε διαφορετικές κατηγορίες. Τα βασικά μοντέλα που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας από τα πιστωτικά ιδρύματα είναι τα εξής:

- **Η μέθοδος Credit Scoring** η οποία χρησιμοποιείται από τα τραπεζικά ιδρύματα για τις χρηματοδοτήσεις κυρίως των μικρών επιχειρήσεων, των ιδιωτών και των επαγγελματιών οι οποίοι αιτούνται μικρού ποσού χρηματοδοτικά/τραπεζικά προϊόντα (λιανική τραπεζική).

Η διαδικασία απαιτεί τη διαμόρφωση προγράμματος αξιολόγησης που λειτουργεί σε ηλεκτρονική εφαρμογή, το οποίο μετά την εισαγωγή κάποιων στοιχείων από τον αξιολογητή καταλήγει αυτόματα σε βαθμολόγηση και κατάταξη του δανειζομένου σε κάποια κατηγορία πιστωτικού κινδύνου. Η συγκεκριμένη μέθοδος έχει αρκετά πλεονεκτήματα όπως είναι η αντικειμενικότητα, η τυποποίηση και η αυτοματοποίηση με αποτέλεσμα να μειώνεται ο χρόνος αξιολόγησης και έγκρισης της χρηματοδότησης χωρίς να χρειάζεται η παρέμβαση κάποιου εξειδικευμένου στελέχους. Εντούτοις, έχει ένα αρκετά σημαντικό μειονέκτημα και αυτό είναι η μεγάλη απόκλιση που παρατηρείται μεταξύ του αναμενόμενου και πραγματικού κινδύνου.¹⁷

---

¹⁷ Αγγελόπουλος Π., « Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα », Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα, 2008

Πιο αναλυτικά, η πληροφόρηση που δημιουργείται από την συγκεκριμένη μέθοδο είναι ουσιαστική για την αξιολόγηση του αναλαμβανόμενου κινδύνου μιας πίστωσης. Η διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου με συνέπεια έχει ως κύριο στόχο την μείωση του κινδύνου των χορηγούμενων πιστώσεων από κάθε πιστωτικό ίδρυμα και την ελαχιστοποίηση συγχρόνως του βαθμού ανάληψης κάθε μορφής «προβληματικών» πιστώσεων. Με αυτή την μέθοδο το τραπεζικό σύστημα μειώνει και τις κεφαλαιακές του απαιτήσεις, έναντι των αναλαμβανόμενων χρηματοδοτήσεων του.

Για να μπορέσει να διεξαχθεί η διαδικασία Credit Scoring θα πρέπει να υπάρχει αξιοπιστία στην αξιολόγηση της πραγματικής χρηματοοικονομικής θέσης του πελάτη και ακρίβεια στην εκτίμηση του κινδύνου που εκτίθεται το πιστωτικό ίδρυμα από την ανάληψη πίστωσης σε μια συγκεκριμένη κατηγορία χρηματοοικονομικής θέσης του πελάτη. Επίσης, το Σύστημα Βαθμολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας Δανειολήπτη για να είναι σε θέση να προσφέρει σημαντικά χρήσιμα στοιχεία, χρειάζονται πληροφορίες οι οποίες θα συλλέγονται από τους υπαλλήλους χορηγήσεων του πιστωτικού ιδρύματος σχετικά με τον πελάτη. Στην συνέχεια, οι πληροφορίες οι οποίες θα συλλεχθούν θα πρέπει να τυγχάνουν επεξεργασίας από κάποια κεντρική υπηρεσία του ίδιου του ιδρύματος.¹⁸

- **Η μέθοδος Credit Rating** η οποία χρησιμοποιείται για τις χρηματοδοτήσεις μεγάλων επιχειρήσεων ή για τις τοποθετήσεις σε τίτλους επιχειρήσεων. Η μέθοδος Credit Rating

---

¹⁸ Κοσμίδου Κ. & Ζοπουνίδης Κ., *op. Cit.*

εφαρμόζεται στην αξιολόγηση και στην κατάταξη σε κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου κυρίως μεγάλων επιχειρήσεων, δηλαδή μικρού αριθμού πιστούχων, αλλά που έχουν μεγάλο ύψος χρηματοδοτήσεων τόσο μεμονωμένα όσο και συνολικά.

Η αξιολόγηση γίνεται από εξειδικευμένα στελέχη της τράπεζας έχοντας ως γνώμονα την προσωπική εμπειρία, τη γνώση και τέλος τη συνεχή παρακολούθηση του κάθε πιστούχου. Η μέθοδος αυτή εμπεριέχει σε μεγάλο βαθμό την υποκειμενική κρίση και για αυτόν τον λόγο χαρακτηρίζεται και είναι γνωστή ως υποκειμενική μέθοδος.¹⁹

Το Credit Rating καταλήγει σε πιο ακριβή αποτελέσματα και κατά συνέπεια πιο ακριβή κατάταξη του δανειζομένου σε κάποια κατηγορία πιστωτικού κινδύνου, ενσωματώνοντας κάποια σημαντικά στοιχεία που δεν μπορεί να περιληφθούν σε οποιοδήποτε αντικειμενικό σύστημα.²⁰

- **Η μέθοδος Behavioural Credit Scoring** η οποία χρησιμοποιείται για να την αξιολόγηση των ήδη υπάρχοντων πελατών με σκοπό την βελτίωση των σχέσεων μεταξύ τους. Η συγκεκριμένη μέθοδος έχει σκοπό την αξιολόγηση της συμπεριφοράς των ήδη υπάρχοντων πελατών της τράπεζας με στόχο την μεγιστοποίηση της ικανοποίησης της πελατείας της. Αυτό επιτυγχάνεται με τη διαφοροποίηση των προϊόντων και των υπηρεσιών που προσφέρονται στους καλύτερους πελάτες και επίσης στην βοήθεια και στήριξη έτσι ώστε να επιτευχθούν οι στρατηγικοί στόχοι της επιχείρησης.

---

¹⁹ Αγγελόπουλος Π., op. Cit.

²⁰ ibid

Το Behavioural Scoring χρησιμοποιεί παρελθούσες πληροφορίες για την εξέλιξη των λογαριασμών των ήδη υπάρχοντων πελατών για μια δωδεκάμηνη περίοδο και η ανάπτυξη του στηρίζεται συνήθως σε διαφορετικά χαρακτηριστικά από αυτά που χρησιμοποιούνται για το απλό Credit Scoring.

Με την μέθοδο Behavioural Scoring ο τραπεζικός οργανισμός μπορεί εύκολα να αξιολογεί τους υπάρχοντες πελάτες του ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Η αξιολόγηση του κινδύνου που αντιπροσωπεύει τον κάθε πελάτη μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν ένδειξη βάσει της οποίας μπορεί να διαφοροποιηθεί η αντιμετώπιση διάφορων κατηγοριών πελατών, ανάλογα με τον πιστωτικό κίνδυνο που αντιστοιχεί σε κάθε κατηγορία. Ταυτόχρονα η μέθοδος χρησιμοποιείται για να αξιολογηθούν οι διάφορες δραστηριότητες του τραπεζικού οργανισμού ώστε να είναι εφικτός ο διαρκής έλεγχος και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και της εξέλιξης των στρατηγικών προγραμμάτων του καθώς και της βελτίωσης τους.²¹

B. Οίκοι Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας

Για αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου λαμβάνονται επίσης υπόψη και οι αξιολογήσεις των Οίκων Πιστοληπτικής Ικανότητας, όπως είναι για παράδειγμα οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης Moody's, Fitch και Standard & Poor's. Οι εν λόγω οίκοι, χρησιμοποιούν περισσότερο ποιοτικές τεχνικές σε σχέση με τα προαναφερόμενα μοντέλα. Οι οίκοι αξιολόγησης της πιστωτικής ικανότητας χρησιμοποιούν μεθόδους οι οποίες βασίζονται σε μη-αυτοματοποιημένες διαδικασίες κατά τις οποίες ειδικοί συγκεντρώνουν και αναλύουν μια σειρά οικονομικών και

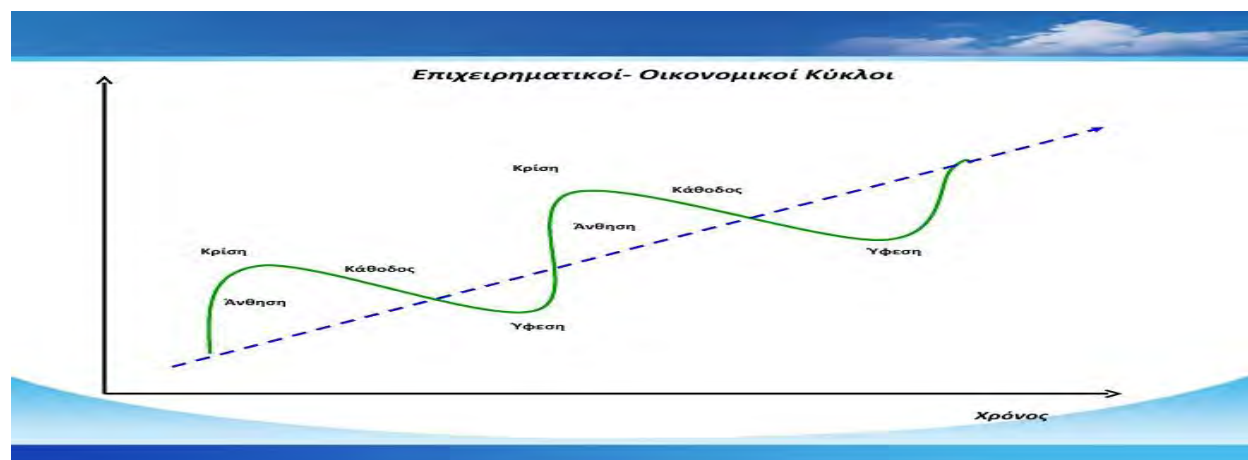
²¹ Muolo P., "Building a Credit Scoring Bridge", US Banker, pp. 71-73, 1995.

χρηματοοικονομικών στοιχείων, τα οποία συνθέτουν και στη συνέχεια δημοσιεύουν ανεξάρτητες και αντικειμενικές εκτιμήσεις σε σχέση με την πιστωτική ικανότητα.

Παγκόσμια Οικονομική Κρίση

Το θέμα των οικονομικών κρίσεων είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον και πάντοτε προσφέρει τροφή σκέψης και συζήτησης σε όσους ασχολούνται γενικότερα με τις οικονομικές επιστήμες και πιο συγκεκριμένα με την οικονομική θεωρία. Σύμφωνα με τον Charles P. Kiddleberger, ο ορισμός της οικονομικής κρίσης είναι κάτι εξαιρετικά δύσκολο και απαιτεί την δέουσα προσοχή και σημασία. Οι οικονομικές κρίσεις, όπως φαίνεται και στην Εικόνα 1, είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τα άκρα των επιχειρησιακών κύκλων, θεωρώντας ότι η οικονομική κρίση είναι η αποκορύφωση μιας περιόδου επέκτασης (expansion period) και οδηγεί στην πτώση.²² (Εικόνα 1)

Εικόνα 1

²² Charles P. Kiddleberger, John Wiley and Sons, Inc, "Manias, Panics and Crashes, A history of Financial Crises", 1996.

Το γεγονός ότι οι οικονομικές κρίσεις αποτελούν ένα πολύ συχνό φαινόμενο παγκοσμίως είναι αδιαμφισβήτητο εφόσον απασχολούν την ανθρωπότητα τουλάχιστον από τότε που αναδύθηκαν οι πρώτες κοινωνίες αγοράς. Σύμφωνα με τον Frederik S. Mishkin (1989), η οικονομική κρίση μπορεί να θεωρηθεί ως διαταραχή στις χρηματοοικονομικές αγορές λόγω λανθασμένων επιλογών και ελλιπής αντιμετώπισης οικονομικών κινδύνων με αποτέλεσμα να αδυνατούν να επενδύσουν τα κεφάλαια τους σε παραγωγικές επενδύσεις και αποδοτικούς τομείς.²³

Το καλοκαίρι του 2007 η αμερικάνικη οικονομία παρουσίασε σημάδια παρακμής, καθώς σημειώθηκε μια μεγάλη κρίση στην χρηματοπιστωτική αγορά των ΗΠΑ με το σπάσιμο της «φούσκας» των στεγαστικών δανείων. Οι ΗΠΑ ήρθαν αντιμέτωπες με αυτή τη μεγάλη χρηματοπιστωτική κρίση κυρίως λόγω των αλόγιστων χορηγήσεων που οι εμπορικές και επενδυτικές τράπεζες χορηγούσαν σε ενδιαφερόμενους επενδυτές χωρίς απαραίτητη προϋπόθεση να είναι η πιστοληπτική ικανότητα αποπληρωμής του πελάτη. Πλέον άρχισε να χρησιμοποιείται ο οικονομικός όρος subprime δάνεια. Οι οικονομικοί αναλυτές, οι οποίοι μελέτησαν την συγκεκριμένη περίοδο, τα ερμηνεύουν ως στεγαστικά δάνεια με τα οποία χρηματοδοτούνταν οι δανειολήπτες με ποσό χρηματοδότησης να υπερβαίνει το 100% της αξίας του ακινήτου καθώς επίσης και δάνεια τα οποία δίνονταν με υψηλότερο επιτόκιο σε μη φερέγγυους δανειολήπτες. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τα άτομα τα οποία λάμβαναν τις χορηγήσεις να έχουν πολύ μεγάλη πιθανότητα να μην είναι σε θέση να αποπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους κυρίως λόγω μη σταθερού εισοδήματος ή/και λόγω χαμηλού εισοδήματός ή/και λόγω μη ύπαρξης εργασίας. Επιπρόσθετα, σε πολλές περιπτώσεις τα δάνεια αυτά

---

²³ Mishkin S. Frederik, NBER Working Papers Series, Working Paper No 3934, 1991

χορηγούνταν με πολύ ψηλό επιτόκιο και αυτό είχε σαν αποτέλεσμα οι τόκοι να είναι εξίσου ψηλοί δημιουργώντας με αυτό το τρόπο ένα κερδοσκοπικό σύστημα γύρω από αυτού του είδους στεγαστικά δάνεια. Η επίτευξη κέρδους ήταν ο βασικός και μοναδικός στόχος των τραπεζών από την χορήγηση των συγκεκριμένων στεγαστικών δανείων στα αμερικάνικα νοικοκυριά γι' αυτό και δεν γινόταν έλεγχος της δυνατότητας αποπληρωμής των χρηματοδοτούμενων.^{24 25 26}

Σε αυτό το σημείο είναι εμφανές τα σημάδια ελλιπής Διαχείρισης του Πιστωτικού Κινδύνου καθώς δεν γινόταν σωστή πιστοληπτική αξιολόγηση των χρηματοδοτούμενων με αποτέλεσμα η Αμερικανική οικονομία να δεχθεί τεράστιο πλήγμα και τεράστιες οικονομικές ζημιές, κάτι το οποίο κατ' επέκταση επηρέασε ολόκληρη την οικονομία. Ο βασικότερος στόχος των τραπεζών ήταν το κέρδος, αγνοώντας τις οδηγίες της Βασιλείας I, II και III και τις αρνητικές συνέπειες που θα προκαλούσε η ελλιπής Διαχείριση του Πιστωτικού Κινδύνου με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια χρηματοπιστωτική κρίση τεράστιας εμβέλειας.

Στις 15/9/2008 η χρηματοπιστωτική κρίση που μέχρι στιγμής έπληττε τις ΗΠΑ, κορυφώθηκε μετά την κατάρρευση της επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers η οποία με τη σειρά της οδήγησε σε κατάρρευση του διεθνές εμπορίου. Η κατάρρευση της Lehman Brothers και πάλιν υποδηλώνει ελλιπή διαχείριση του Πιστωτικού Κινδύνου καθώς η βαθμολόγηση των οίκων αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας όταν η εταιρεία κήρυξε πτώχευση εξακολουθούσε να

---

²⁴ Petroff E., "Who Is To Blame For The Subprime Crisis?", Investopedia, February 26 2009.

²⁵ <http://www.forbes.com/sites/stevedenning/2011/11/22/5086/>

²⁶ Case, Karl E., Robert J. Shiller, and Anne K. Thompson, "What Have They Been Thinking? Homebuyer Behavior in Hot and Cold Markets," *Brookings Papers on Economic Activity*, Fall 2012, 265-98.

ήταν πολύ ψηλή (A+).²⁷ Η πραγματική αξία της συμβολής ενός οίκου αξιολόγησης πιστωτικής ικανότητας στην αποδοτικότητα της αγοράς, εξαρτάται από την ικανότητα του να παρέχει αξιολογήσεις που αποτελούν σαφείς, αξιόπιστες και ακριβείς απόψεις κινδύνου βασισμένες σε μια θεμελιώδη κατανόηση του πιστωτικού κινδύνου. Το γεγονός ότι οι οίκοι αξιολόγησης έδιναν ψηλή βαθμολόγηση σε εταιρείες που πτώχευαν, υποδηλώνει ότι η βαθμολόγηση δεν στηρίχθηκε σε αξιολογήσεις οι οποίες ήταν αξιόπιστες και αντικειμενικές με αποτέλεσμα να μην γίνεται σωστή αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου.

Πολλές χώρες, ανάμεσα τους και η Ελλάδα και η Κύπρος, επηρεάστηκαν ανεξάρτητα από την οικονομική πολιτική που ακολουθούσαν. Η κρίση ναί μεν ξεκίνησε από τις αγορές των ΗΠΑ, εντούτοις επηρέασε όλη την υφήλιο ένεκα των διεθνοποιημένων αγορών και με την πάροδο του χρόνου βγήκε στην επιφάνεια η σοβαρότητα της κρίσης με αποτέλεσμα το πρόβλημα να λάβει πολλές διαφορετικές διαστάσεις. Το συγκεκριμένο γεγονός σε συνδυασμό με την κρίση της αγοράς ακινήτων και την πτώση των τιμών έφερε μια πιο μεγάλη και γενικότερη κρίση και σε άλλες παγκόσμιες αγορές όπως είναι αυτή της Ασίας και της Ευρώπης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, το συνολικό ύψος ζημίας της παγκόσμιας αγοράς να ανέρχεται στο καταστροφικό ποσό των 400 δις ευρώ.²⁸

Το σημαντικότερο συμπέρασμα που προκύπτει από την χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, είναι το ότι η κρίση επηρεάζει όλες τις οικονομίες ένεκα διεθνοποίησης με αποτέλεσμα η κάθε οικονομία να έχει διαφορετικές συνέπειες και οι επιδράσεις να έχουν διαφορετική ένταση αλλά και διάρκεια. Αποδεδειγμένα, στην περίπτωση της παγκόσμιας οικονομίας, μια κρίση

---

²⁷ <https://www.fitchratings.com/site/fitch-home/pressrelease?id=988547>

²⁸ Βασίλη Σ. Κανέλλη και της Ελευθερίας Αρλαπάνου, 15/8/2008, Οικοδομικό σοκ στην οικονομία

επαναλαμβάνεται και επηρεάζει όλες σχεδόν τις οικονομίες απλά δεν μπορεί κανείς να υπολογίσει την περιοδικότητα της καθώς και την ένταση και τα προβλήματα που μπορούν να προκληθούν. Το γεγονός ότι η κρίση ξεκίνησε από τα τοξικά τραπεζικά προϊόντα στις Η.Π.Α και εξαπλώθηκε σε ολόκληρη την Ευρώπη επηρεάζοντας δυσμενώς ακόμη και τη Κυπριακή Οικονομία, επιβεβαιώνει το γεγονός ότι οι οικονομίες λειτουργούν σαν συγκοινωνούντα δοχεία.²⁹

Επιπτώσεις στο Κυπριακό Τραπεζικό Σύστημα

Παρά το ότι η Κύπρος θεωρείτο κράτος με σχετικά καλή οικονομία και με ένα ασφαλές τραπεζικό τομέα, οι στενοί δεσμοί με τις ελληνικές τράπεζες την οδήγησαν στο μηχανισμό στήριξης. Μετά την απόφαση συνόδου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την μείωση της ονομαστικής αξίας των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου, οι επιπτώσεις στο τραπεζικό σύστημα της Κύπρου ήταν τραγικές επιδεινώνοντας την οικονομική ύφεση.

Ο κύριος τομέας ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας κατά την περίοδο 2004-2008 στηρίχθηκε κατά ένα μεγάλο βαθμό στο τουρισμό και στο κατασκευαστικό τομέα, ενώ το Σεπτέμβριο του 2008, μετά το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και την εξάπλωση της κρίσης στην Ευρώπη η κυπριακή οικονομία επηρεάστηκε σε ένα μεγάλο βαθμό. Η υπέρμετρη ανάπτυξη στις κατασκευαστικές εταιρείες αποδείχθηκε, όπως και σε πολλές άλλες χώρες ένα φαινόμενο φούσκας, το οποίο κατάρρευσε με το πρώτο ταρακούνημα της παγκόσμιας οικονομίας. Η κρίση

---

²⁹ «Η Κυπριακή Οικονομία στο Κυκλώνα της Κρίσης», Journal of International Relations, European, Economic and Social Studies, Volume 2, Φθινόπωρο 2012.

στην Κύπρο μεταξύ άλλων μπορεί να θεωρηθεί και τραπεζική, καθώς το τραπεζικό σύστημα της Κύπρου υπέρβαινε 7 φορές το Α.Ε.Π της Κυπριακής Δημοκρατίας. Οι δύο μεγάλες τράπεζες στην Κύπρο, η Τράπεζα Κύπρου και η Λαϊκή Τράπεζα, είχαν στην κατοχή τους ομόλογα του ελληνικού δημοσίου αξίας περίπου 4,5 δις ευρώ. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα η έκθεση του κυπριακού τραπεζικού συστήματος στα ελληνικά ομόλογα να ανέρχεται σε 25% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της Κυπριακής Οικονομίας.^{30 31} Η αγορά ομολόγων ελληνικού δημοσίου, εν μέσω κρίσης και ενώ οι ενδείξεις για την πορεία της ελληνικής οικονομίας ήταν έντονα αρνητικές, αποτέλεσε ένα τεράστιο πλήγμα στον τραπεζικό τομέα της Κύπρου. Το αποτέλεσμα ήταν καταστροφικό καθώς η Κύπρος δέχθηκε ένα τεράστιο «χτύπημα» από το κούρεμα των ελληνικών ομολόγων, αφού μεγάλο μέρος της ρευστότητας των κυπριακών τραπεζών είχε επενδυθεί σε αγορές Ελληνικών Ομολόγων.

Αίτια της Χρηματοπιστωτικής Κρίσης του 2008

Πολλοί αναλυτές και οικονομολόγοι καταλήγουν σε μια γενική διαπίστωση, υποστηρίζοντας ότι οι ουσιαστικές κατηγορίες παραγόντων που συνέβαλαν δραστικά και καθοριστικά στη δημιουργία της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008 είναι τέσσερις και είναι οι εξής:³²

- Οι παγκόσμιες μακροοικονομικές ανισοροπίες

---

³⁰ Alvarez & Marshal (2013). Statement of Protocol to Report of Investigations Into Specific Aspects of Cyprus Banking Crisis. Global Forensic and Disputes Services, LLP

³¹ <http://www.sigmalive.com/news/oikonomia/122764/sti-dimosiotita-i-ekthesi-tis-thesmon-gia-tin-oikonomia>

³² <http://www.alba.edu.gr/faculty/Documents/cabolis%20siite.pdf>

- Υπερβολική πιστωτική επέκταση και μόχλευση
- Ρυθμιστικά κενά και ελλιπής εποπτεία

Αναμφίβολα, το πιο σημαντικό γεγονός για να φτάσουμε στη σημερινή οικονομική κατάσταση ήταν η συνύπαρξη των πιο πάνω παραγόντων. Οι συνέπειες της συνύπαρξης αυτής είχε πολλαπλάσιες επιπτώσεις και με πιο ισχυρή ένταση από αυτά που θα είχε και θα προκαλούσε κάθε αίτιο μεμονωμένα και ξεχωριστά.

Επομένως, το αποτέλεσμα της συνύπαρξης αυτής ήταν η δημιουργία μιας σειράς από τεράστιες «φούσκες» σε διάφορες αγορές φυσικού αλλά και χρηματοοικονομικού κεφαλαίου όπως είναι ο κλάδος των ακινήτων, των εμπορευμάτων, των μετοχών και των παραγώγων.

Η σχέση μεταξύ τραπεζικών εργασιών και κινδύνων θεωρείται ως άρρηκτη και δημιουργεί την επιτακτική ανάγκη για δημιουργία εποπτικών αρχών της χώρας οι οποίες ανελλιπώς και συντονισμένα θα ερευνούν και θα ελέγχουν κατά πόσο τα τραπεζικά ιδρύματα είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται, να επιμετρούν και να διαχειρίζονται σε επιτακτική βάση τους κινδύνους τους οποίους καλούνται να αντιμετωπίσουν.³³

Για την αντιμετώπιση των πιο πάνω προκλήσεων απαιτείται η άμεση δημοσιονομική εξυγίανση με προώθηση μέτρων διορθωτικού χαρακτήρα και παράλληλα η περαιτέρω ενδυνάμωση του συστήματος εποπτείας, μέσω της Κεντρικής Τράπεζας, με στόχο την συγκράτηση του ιδιωτικού δανεισμού σε βιώσιμα επίπεδα και της κεφαλαιουχικής επάρκειας για αντιμετώπιση ενδεχόμενων αρνητικών εξελίξεων.

---

³³ Προβόπουλος Γ. – Καπόπουλος Π. «Η Δυναμική του Χρηματοοικονομικού Συστήματος», Εκδόσεις Κριτική, 2000.

Συμπεράσματα και Προτάσεις

Η δανειοδότηση τόσο των επιχειρήσεων όσο και των ιδιωτών αποτελεί τη κύρια πηγή εσόδων μιας τράπεζας αλλά συνάμα αποτελεί και την μεγαλύτερη πηγή απωλειών και πρόκλησης ζημιών σε περίπτωση που ο δανειζόμενος αδυνατεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του προς αυτήν. Η εκτίμηση του Πιστωτικού Κινδύνου, βρίσκεται στο επίκεντρο των γεγονότων στο χρηματοοικονομικό χώρο εδώ και πάρα πολλά χρόνια, παρουσιάζοντας σημαντικό ενδιαφέρον για τους επιστήμονες του χώρου.

Η πρόσφατη κρίση του 2008 στις Η.Π.Α, με υψηλού κινδύνου στεγαστικά δάνεια χαμηλής εξασφάλισης σε αφερέγγυους δανειολήπτες, απέδειξε χωρίς αμφιβολία ότι ο Πιστωτικός Κίνδυνος είναι η σημαντικότερη αιτία πρόκλησης ζημιών σε ένα τραπεζικό οργανισμό και η διαχείριση του αποτελεί ζήτημα ύψιστης σημασίας για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Είναι παγκοσμίως αποδεκτό ότι οι τραπεζικοί οργανισμοί από την φύση των δραστηριοτήτων τους είναι υποχρεωμένοι να αναλαμβάνουν και να διαχειρίζονται κινδύνους καθώς είναι οργανισμοί οι οποίοι δεν έχουν αναπτύξει ανοσία απέναντι στον οποιοδήποτε κίνδυνο και αυτός είναι ακριβώς και ο λόγος που απαιτείται η εφαρμογή ορθολογικής και αποτελεσματικής μεθόδου διαχείρισης του Πιστωτικού Κινδύνου.

Για να είναι σε θέση τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να λειτουργούν σωστά και αποτελεσματικά πρέπει ο ρόλος της λειτουργίας της διαχείρισης του Πιστωτικού Κινδύνου να αποτελεί μια συνεχώς εξελισσόμενη και μεταβαλλόμενη διαδικασία που θα καθορίζεται από διάφορους παράγοντες, είτε εσωτερικούς, όπως οι στόχοι του οργανισμού, είτε εξωτερικούς όπως οι οικονομικές τάσεις αλλά και οι κυβερνήσεις.

Εν κατακλείδι, η ύπαρξη ενός αποτελεσματικού συστήματος διαχείρισης του Πιστωτικού Κινδύνου για την πιστοληπτική ικανότητα του πελάτη σε συνδυασμό με ένα αποτελεσματικό εποπτικό σύστημα από πλευράς της Κεντρικής Τράπεζας, είναι αυτό που θεωρείται ως αναγκαίο για την αντιμετώπιση του Πιστωτικού Κινδύνου.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Αγγελόπουλος Π., « Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα », Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα, 2008.
- Βασίλειος Π. Παναγιωτόπουλος, « Η εισαγωγή του λειτουργικού κινδύνου κατά το Σύμφωνο της Βασιλείας II και η επίδραση του στην στρατηγική των τραπεζών», Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, 2006.
- Γαλάτσιος Κ., « Διαχείριση του Κινδύνου Επιτοκίων », Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο, Αθήνα, 2006.
- Γκόρτσας Χρήστος & Αλεξάκης Παναγιώτης, «Εισαγωγή στις Τραπεζικές σπουδές, Α. Το Νομισματικό και Χρηματοπιστωτικό Περιβάλλον», Ελληνική Ένωση Τραπεζών-Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο, Εκπαιδευτικά Εγχειρίδια, Μάιος, 2006.
- Γλύκας Μ., Ξηρογιάννης Γ., Σταϊκούρας Χ., « Οργάνωση και Διοίκησης Χρηματοοικονομικών Ιδρυμάτων », Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2006.
- Ετήσια Έκθεση, (2011), Όμιλος Ελληνικής Τράπεζας.
- Ζοπουνίδης Κ., «Σύγχρονα Θέματα Τραπεζικού Μάνατζμεντ», Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα, 2009.
- «Η Κυπριακή Οικονομία στο Κυκλώνα της Κρίσης», Journal of International Relations, European, Economic and Social Studies, Volume 2, Φθινόπωρο 2012.
- Ηρακλέους, Α. (2012). Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα: Διαδρομή στο Χρόνο. Εκδόσεις Συνεργατικής Κεντρική Τράπεζας.
- Ηρακλέους, Α. (2008). Θεωρία Συνεργατικής Οργάνωσης. Έκδοση Παγκύπριας Συνεργατικής Συνομοσπονδίας ΛΤΔ.
- Βασίλη Σ. Κανέλλη και της Ελευθερίας Αρλαπάνου, 15/8/2008, Οικοδομικό σοκ στην οικονομία
- Κοσμίδου Κυριακή, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις «Διαχείριση Κινδύνων Τραπεζικών Ιδρυμάτων», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2008, σελ. 13-26.
- Κοσμίδου Κ. & Ζοπουνίδης Κ., «Συστήματα Διαχείρισης Τραπεζικών Κινδύνων: Η περίπτωση του Asset Liability Management», Αθήνα, Εκδόσεις Κλειδάριθμος

- Μαρμάρου Γ., «[Flash back στις οικονομικές κρίσεις: Από το 1929 μέχρι σήμερα, η ιστορία επαναλαμβάνεται...](#)», EnThesis, 2008.
- Προβόπουλος Γ. – Καπόπουλος Π. «Η Δυναμική του Χρηματοοικονομικού Συστήματος», Εκδόσεις Κριτική, 2000.
- Σαρτζετάκης Σ. Ευτύχιος, (2002), Αναπληρωτής καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Μακεδονίας, «Εισαγωγή στη μακροοικονομική», Εκπαιδευτικά Εγχειρίδια.
- Σταϊκούρας Χ., Τραπεζική Χρηματοοικονομική, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, 2005.
- Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, (2011). Συνεργατισμός στον 21^ο Αιώνα. Έκδοση Γραφείου Τύπου και Επικοινωνίας.
- Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, (2011). Δημοσιοποιήσεις με βάση τον Πυλώνα 3 της Βασιλείας II – Έτος 2010.
- Χαραλαμπίδης Μ. (2011), Διαχείριση κινδύνων Διδάγματα από την κρίση και προοπτικές, Professional Risk Managers' International Association – PRMIA
- Χριστόπουλος Κ. (2003), Εισαγωγή στις Χρηματαγορές Κεφαλαιαγορές, Εκδόσεις Ευρασία.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Alexander C. And C. Leigh (1997), “On the Covariance Matrices used in VaR Models”, Journal of Derivatives 4 Spring, pp. 50-62 .
- Alexander, G, & Baptista, A. (2006, Μάρτιος 13). Stress testing by financial intermediaries: Implications for portfolio selections and asset pricing, Journal of Financial International.
- Alexander G., “Risk Management and Analysis”, p. 309
- Alvarez & Marshal (2013). Statement of Protocol to Report of Investigations Into Specific Aspects of Cyprus Banking Crisis. Global Forensic and Disputes Services, LLP.
- Beder T., 1995, “VaR: Seductive but Dangerous”, Financial Analyst Journal, (Sep / Oct), p.p 12-24.
- BESSIS J., Risk Management in Banking, John Wiley & Sons Ltd, 2nd edition, Chichester, page. 510.

- Case, Karl E., Robert J. Shiller, and Anne K. Thompson, “What Have They Been Thinking? Homebuyer Behavior in Hot and Cold Markets,” *Brookings Papers on Economic Activity*, Fall 2012, 265-98.
- Carmen M. Reinhart & Kenneth S. Rogoff, “This Time is Different: A Panoramic View of Eight Centuries of Financial Crises”, April 16, 2008.
- Charles P. Kindleberger, John Wiley and Sons, Inc, “Manias, Panics and Crashes, A history of Financial Crises”, 1996.
- Chorafas D., Stress Testing for Risk Control under Basel II, Elsevier Ltd, 2007.
- Cihák, M. (2004), “Stress Testing: A review of key Concepts”, *CNB International Research and Policy Note/2/*, Czech National Bank, 1-29.
- Financial Results for the period ended 30 September 2012, Presentation to investors, Retrieved 15 April 2012.
- Finard J. & Stocks M., A Framework for Corporate Financial Risk Management, included in Klein R. & Lederman J., *Derivatives Risk and Responsibility*, Irwin, USA, 1996.
- <https://www.fitchratings.com/site/fitch-home/pressrelease?id=988547>
- Friedman, Milton and Schwartz, Jacobson Anna, (1963), *A Monetary History of the United States, 1867-1960*, USA: Εκδόσεις Princeton University Press.’
- <http://foreignaffairs.gr/articles/69205/xristina-ioannoy-kai-axilleas-aimilianidis/pos-kai-giati-i-kypros-bythistike-stin-krisi>
- George S. Oldfield & Anthony M. Santomero, “The Place of Risk Management in Financial Institutions”, January 1997
- Hendrics D. (1996), “Evaluation of Value of Risk Models using Historical Data”. Federal Reserve Bank Of New York Economic Policy Review, April.
- Jorion P., (1996), “Value At Risk: The New Benchmark for Controlling Market Risk”, Irwin Professional Publishing
- Jorion P., *Value at Risk: The New Benchmark for Managing Financial Risk* (2nd edition), McGraw Hill, New York, 2000.
- J. P Morgan, “Risk Metrics Practical Guide (1st Edition)”, J. P. Morgan & Co, New York
- Marshall C. And M. Siegel (1997), “ Value at Risk: Implementing a Risk Measurement Standard”, *Journal of Derivatives*, (Spring).

- Michael G, Crouhy, Robert A. Jarrow and Stuart M. Turnbull, “The Subprime credit crisis of 07’, July 2008
- Minsky H.P (1972), Financial Instability Revisited: The economics of Disaster, Board of Governors of the Federal Reserve System, Vol. 3, pp. 95-136.
- Mishkin F.S. (1991), “Anatomy of a financial crisis”, National Bureau of Economic Research, Working Paper 3934.
- Ms Maria Passa, MSc, (2007), Diploma (Engineering) Chair, Greece Regional Group, IRM, «ΠΡΟΤΥΠΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ (A Risk Management Standard)», JUNE, 22 2007 VERSION.
- Muolo P., “Building a Credit Scoring Bridge”, US Banker, pp. 71-73, 1995.
- Oguszoy C. B. and Guven S., [Asset and Liability Management, 1997]: Bank Asset and Liability Management under uncertainty, in European Journal Of Operational Research, Nr.103, 1997, S. 575-600.
- Petroff E., “Who Is To Blame For The Subprime Crisis?”, Investopedia, February 26 2009.
- Quagliariello M., Stress-testing the banking system: methodologies and applications, Cambridge University Press, 2009
- Rebonato R., Plight of the fortune tellers: why we need to manage financial risk differently, Princeton University Press, 2007.
- Rebonato R., Coherent Stress Testing: A Bayesian Approach to the Analysis of Financial Stress, John Wiley & Sons, 2010.
- Rissin D. (1997), “Monte Carlo and VaR calculations”. Derivatives Strategy 2 (February).
- Rosenthal, Uriel., Michael T. Charles and Paul ‘tHart, “Coping with Crises: The Management of Disasters, Riots and Terrorism”, 1989.
- Saunders A., Allen L., Credit Risk Measurement In and Out of the Financial Crisis, Wiley Finance, 2010 Borge D., The Book Of Risk, page 20-22

Ηλεκτρονικές Πηγές

- <http://www.alba.edu.gr/faculty/Documents/cabolis%20siite.pdf>

- Ετήσια Αποτελέσματα Ελληνικής Τράπεζας 30 Σεπτεμβρίου 2011. Διαθέσιμα στο δικτυακό τόπο:
<https://www.hellenicbank.com/images/media/assetfile/Presentation%20to%20Institutional%20InvestorsQ32011.pdf>
- Ετήσια Αποτελέσματα Ελληνικής Τράπεζας 15 Απριλίου 2012. Διαθέσιμα στο δικτυακό τόπο:
<https://www.hellenicbank.com/images/media/assetfile/Microsoft%20PowerPoint%20-%20Hellenic%20Bank%20-%20Presentation%20to%20Institutional%20Inv....pdf>
- Ετήσια Αποτελέσματα Ελληνικής Τράπεζας 31 Δεκεμβρίου 2012. Διαθέσιμα στο δικτυακό τόπο:
<https://www.hellenicbank.com/images/media/assetfile/25042013annual%20report%202012.pdf>
- Δημοσιοποιήσεις με βάση τον Πυλώνα 3 της Βασιλείας II, (2008), Όμιλος Ελληνική Τράπεζα-Έτος 2007. Διαθέσιμα στο δικτυακό τόπο:
<http://www.hellenicbank.gr/document/2375/HB%20Group%20P3%20Disclosures%202007.pdf>
- <http://www.acb.com.cy/upload/20130619/1371631255-14813.pdf>
- <http://www.greeknewsonline.com/?p=25597>
- http://www.merit.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=137&Itemid=286&lang=el
- <http://financial-dictionary.thefreedictionary.com/Senior+Bond>
- Ετήσια Έκθεση, (2011), Όμιλος Ελληνικής Τράπεζας
https://www.hellenicbank.com/images/media/assetfile/annual%20report%202011_gr_financial.pdf
- http://www.merit.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=137&Itemid=286&lang=el
- <http://financial-dictionary.thefreedictionary.com/Senior+Bond>
- <http://www.forbes.com/sites/stevedenning/2011/11/22/5086/>
- https://www.hellenicbank.com/images/media/assetfile/annual%20report%202011_gr_financial.pdf

- www.proteas.com.gr/gr_deltio.asp
- www.centalbank.com.cy
- www.cssda.gov.cy
- www.stl.com.cy
- www.bankofcyprus.com
- www.centralbank.gov.cy
- <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&ct=16&artid=345519&dt=27/07/2010#ixzz12T9nm2ue>
- www.capital.gr
- <http://www.zougla.gr/money/article/i-trapezes-8a-simorfo8oun-me-ti-vasilia-i>
- www.eurobank.gr/Uploads/pdf/MiFIDInfoPackageEFG021208.pdf
- <http://www.hcmc.gr>. Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (2007), « Κεφαλαιακές Απαιτήσεις Επιχειρήσεων Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών έναντι του λειτουργικού κινδύνου»
- <http://elearn.elke.uoa.gr/petrakis>, σύνδεσμος Tutorials Announcements, σημειώσεις «Ειδικά Θέματα Τραπεζικής»
- Καραγεώργου Έ., (2008), « «Κλειδί» η διαχείριση κινδύνων για την υγεία των τραπεζών», www.capital.gr
- http://www.centralbank.gov.cy/nqcontent.cfm?a_id=8130
- http://www.cut.ac.cy/digitalAssets/108/108944_m_sarris_-_abstract.pdf